

Herolden

September 2010

Årgang 14 Nummer 3

*Lygtepige til Ildnatten
Foto Sukey*

Udgivet af:

**Vennekredsen ved
Bornholms Middelaldercenter**
Stangevej 1.
Gudhjem.
Tlf. 56 49 83 19

Mail-adr.: www.bmc-vennekreds.dk

Redaktion:

Ole Boyer Pedersen 56 49 81 41
Bjørn Ørding-Thomsen 56 47 01 12

Ansvarshavende:
Niels Erik Rasmussen 56 49 83 19

Indlæg til Herolden:
herolden@bornholmsmiddelaldercenter.dk

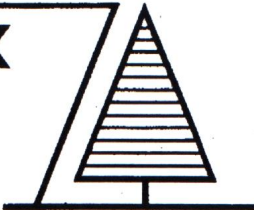
Herolden udkommer 4 gange om året.
Ca. den 1/3, 1/6, 1/9 og 1/12
Deadline er den 15. i måneden før ud-
givelsen.
Oplag ca. 250

Indhold

- 3 Nyt fra centret
- 5 På Tur med Trup TingTang
- 5 Kursusweekender og åbent hus
- 6 Pressemeddelelse
- 8 Slaget ved Grunwald 1410
- 13 Billeder fra middelaldermarkedet
- 14 Maskerne
- 16 Børn på markedet
- 18 Stormandens hest
- 20 Ildnat på Hammershus
- 22 Nyt fra lavene
- 23 Vennekredsen og lavene
- 24 Indkaldelse til stormøde

*Hvor der ikke er anført navn på fotografen,
er billederne taget af redaktionen.*

ØSTERLARS SAVVÆRK
Hans-Henrik Kofoed
Stavsdalvej 21 · 3760 Gudhjem · Tlf. 56 49 80 19
Fax. 56 49 80 47

Nordea

Nyt fra centret

Af Niller

Sommeren 2010 var en sæson med masser af fornyelse, en hel del nye tiltag har set dagens lys i denne sommer. Det er bl.a. bornholmerdagene, de nye gratisrundvisninger på Hammershus og ved Østerlars Rundkirke, det nye markedskoncept, ildnætterne, den nye aktivitetsplads nede ved åen foran museumsbutikken ved Rågelundsgård, og vores nye udstilling ”Levende Billeder”.

Markedet

Markedet var alt i alt rigtig vellykket, men besøgstallet kom desværre ikke op på det samme niveau som sidste år. 2000 færre var der – og det giver stof til eftertanke – hvad angår konceptet for 2011.

Årets nye koncept for markedspladsen fungerede fint for børneområdets og landsbyens vedkommende, også handelsgaden nede fra Rågelundsgård og helt op til stormandsgården var en fin og stemningsfuld oplevelse. Med fælles anstrengelser fik vi til sidst end-

da liv i ”musik og teaterteltet”. Vi vil i fremtiden prøve at styrke intimiteten og nærværet endnu mere. I mange år er vi gået efter mere volumen – nu er tiden kommet til at gå efter mindre volumen og mere kvalitet.

Gratis rundvisninger

De nye gratis rundvisninger på Hammershus og ved Østerlars Rundkirke var en stor succes. Konceptet at fokusere på Bornholm og imødekomme kundernes interesser der, hvor vores spændende historie stadig er synlig, har vist sig at ramme plet.

29 % af deltagerne på de guidede rundvisninger besøgte bagefter middelaldercentret i Østerlars – en rigtig fin besøgskvote. På Hammershus måtte vi endda indrette en tredje tur om dagen i stedet for de oprindeligt planlagte to, på grund af den store efterspørgsel.

Ildnatten

De to Ildnætter var en stor oplevelse, og jeg vil her gerne takke alle deltagere for deres engagerede og utrættelige indsats! I har gjort det rigtig godt og givet vores gæster – som for resten ikke kun var turister, men også en hel del bornholmere – en storslået oplevelse. Det er altid spændende at starte et helt nyt arrangement, og det har også her vist sig, at vi har ramt publikums interesse: De 3.000 billetter til de to aftener blev revet væk, så vi havde udsolgt begge gange. De små begynderfejl, der opstod i den første uge, fik vi ved fælles hjælp allerede løst i den

Morgenbriefing

anden uge. I 2011 gentager vi i uge 29 og 30 ildnætterne på Hammerhus.

Udstillingen

I løbet af foråret har vi haft travlt med forberedelserne til vores nye udstilling ”Levende Billeder”, der forkla- rer baggrunden for vores nye malerier på stormandsgården. Hvad har de smukke motiver betydet for middelal- derens mennesker? Hvorfor tror vi, at en gård som stormandsgården kan have været udsmykket med vægmalerier? Prøv-selv-aktiviteterne i forbindelse med udstillingen (maling med kærne- mælk og øl, lysbordet med kalkmaleri- motiver) blev der taget rigtig godt imod, og aktiviteterne fortsatte på ”billedtorvet” nede ved åen. Det ”uautentiske” område, som vi har ind- rettet her, skaber plads for flere inddra- gende og spændende aktiviteter for gæsterne samtidigt med, at det autenti- ske middelaldermiljø på ”pladsen” ikke bliver forstyrret af disse aktiviteter. Et stort tilløbsstykke var ”den arkæologi- ske udgravning”, hvor børnene kunne grave efter potteskår, perler og andre remedier med graveske, pensel og sol- debakke. Formålet er selvfølgelig ikke at uddanne dem til arkæologer på fem minutter, men at skabe en interesse for hvor, vores viden om fortiden egentlig kommer fra, og fremme forståelsen for, hvor vigtigt det er at bevare den. Og det var bestemt ikke kun børnene, der gravede!

Til dem med endnu mere krudt i rumpen fik vi indrettet en dejlig natur- forhindringsbane omkring den lille ø i åen – et sted, der simpelthen er oplagt til legeplads – så det er en lille drøm, vi har gået med i rigtig lang tid, og som nu endelig er blevet til virkelighed.

Alt i alt har 2010 været en god sæ- son, men nu er den allerede ved at være forbi – som tiden bare flyver af sted!

Nu ser vi frem til et efterår og vinter med en masse aktiviteter inden for Vennekredsen!

Med venlig hilsen
Niller

*Det var et langt marked, og på sidsteden
sporede man en lille smule træthed!*

Dagli' Brugsen

ØSTERLARS

Åbent alle ugens dage Posthus - Benzin - Apotek - Tips - Lotto Tlf.56498005

På Tur med Trup TingTang

Af Birgitte Sonne Hansen

Til Jer som var med gøglerungerne i Åbenrå, og til jer, som gik glip af den oplevelse.

Endnu en gang inviteret børnegøglerne på tur. Denne gang går turen til Øland. Den 1. weekend i oktober holder hele Øland høstfest. Natten mellem lørdag og søndag er der fest, lys og ild.

Trup TingTang skal optræde ved et af arrangementerne.

Tilmeld jer til Birgitte som er gøglernes lavsrep, og I vil snarest muligt få program og pris.

Vi rejser med bus fra Rønne havn torsdag d. 30. september kl. 17 (ca.) og er tilbage i Rønne havn søndag d. 3. oktober kl. 23.45

Der er ledige pladser i bussen til jer, som gerne vil på en miniferie til Øland. Billet-prisen kendes endnu ikke, men den bliver uhørt billig.

Der er garanti for underholdning i bussen. (Ørepropper kan anbefales til sarte sjæle)

Så vidt vides skal I selv finde overnatning på Øland.

Det bliver muligt at tage med Trup TingTang på tur rundt på Øland.

Kursusweekender og åbent hus

Af Helle Pfeiffer

Kursusweekender og åbent hus for
Vennekredsen 2010 til 2011:

November	6/7
December	4/5
Januar	8/9
Februar	5/6
Marts	5/6
April	2/3
Maj	7/8

alle dage fra 11 til 16

Kurset er gratis for medlemmer af
Vennekredsen. Ellers koster det 350 kr.

Du kan få hjælp til tilretning af
mønstre, klipning og syning af dragter,
sko og tilbehør.

Hvis du ønsker at støbe kopier af
smykker og bæltespænder, hjælper
Hans og Bamse.

Du kan også bare komme og tegne
mønstre af og købe materialer og arbej-
de videre derhjemme.

Det er kun disse weekender, man kan
få hjælp til dragter og købe materialer.

Systuen arbejder kun 1 dag om ugen,
her har vi travlt med at reparere og sy
nye dragter, og vi har derfor ikke tid til
at hjælpe jer!!!!

Åbent hus for medlemmer

Vi håber, at der kommer rigtig man-
ge og udveksler ideer og historier, og at
nye medlemmer kommer for at se og
høre, hvad vi laver, når vi er aktive på
Centret.

Pressemeddelelse

Fredag d. 19. august 2010

Tilsagn om kr. 10 mio. kr. til Bornholms Middelalder Univers

Visionen er at skabe et ”Fyrtårn” på Bornholm af international standard, - som er baseret på et middelaldertema - det skal være den drivende kraft i udviklingen af Bornholm fra sommerdestination til helårsdestination.

Første ”byggesten” til Bornholms Middelalder Univers er nu faldet på plads. Med et tilsagn fra Arbejdsmarkedets Feriefond på kr. 10.000.000 til etablering af oplevelsescentret ”Historama”, som er en del af projektet Bornholms Middelalder Univers, er vejen nu banet for det videre arbejde med realiseringen af projektet.

Det bevilgede beløb var det maksimale, Arbejdsmarkedets Feriefond kunne uddele til et enkelt projekt i denne omgang. Arbejdsmarkedets Feriefond fik som bekendt sidste år sine midler beskåret med 450 mio. kr.

”Det er med glæde og stolthed, at Bornholms Middelalder Univers nu kan fortælle om tilsagnet fra Arbejdsmarkedets Feriefond til Historama”, siger Niels Erik ”Niller” Rasmussen, direktør for Bornholms Middelaldercenter. ”Historama vil primært blive en indendørs-attraktion, og kan bedst beskrives som en slags eksperimentarium i middelaldertema. Tilsagnet er et stort skulderklap til vores planer om dels at opbygge en ny helårsattraktion på Bornholm og dels at styrke samarbejdet mellem øens mange turismeaktører”.

Med tilsagnet fra Arbejdsmarkedets Feriefond følger nogle betingelser som bl.a. går ud på, at de skal godkende det samlede anlægsbudget samt, at Bornholms Regionskommune skal yde en driftsgaranti fra 2015 og 10 år frem.

I forhold til godkendelse af anlægsbudgettet ser Bornholms Middelalder Univers det ikke som et problem at indfri kravet, da byggeriet først bliver igangsat, når det fulde beløb er indhentet. Her er der stadig et stykke vej, da der er tale om en samlet beløbsstørrelse på kr. 171 mio. kr.

Med hensyn til driftsgarantien, er der lavet et driftsbudget, som viser, at det vil blive omkostningsneutralt for Bornholms Regionskommune, og der forhandles i øjeblikket med kommunen om, at få garantien på plads.

Driften er således omkostningsneutral ved et kundetal på 80.000 om året, såvel hvad angår Bornholms Middelaldercenter som de aktiviteter Middelalderuniverset har igangsat frem til 2015. Ud over Historama er Ildnatten på Hammershus ét godt eksempel på en sådan aktivitet.

I 2010 når kundetallet på Bornholms Middelaldercenter op på 58.000 og med de initiativer der i øvrigt arbejdes med, vil kundetallet på 80.000 nemt nås inden Historama står færdigt i 2015.

Mads Krage, formand for Destination Bornholm, udtaler: ”Vi deler til fulde Nillers begejstring over tilsagnet fra Arbejdsmarkedets Feriefond. Bornholms turisme har ikke fået tilført en

stor attraktion siden NaturBornholm blev bygget for 10 år siden, og der er ubetinget brug for nye initiativer af denne størrelsesorden, hvis vi for alvor skal have vendt den lidt negative udvikling, der præger både dansk og bornholmsk turisme i disse år”.

Samtidig er Bornholms Middelaldercenters økonomi inde i en rigtig god udvikling. Efter problemerne i 2008 er halvdelen af centrets gæld nu indfriet, og i den aftale, der er indgået mellem Bornholms Regionskommune og Bornholms Middelaldercenter, vil gælden være ude af verden i 2012.

Mads Krage
Bestyrelsesformand, Destination Bornholm

Lykkes det at skaffe det fulde budget på 171 mio., vil der ud over de direkte fordele for turistbranchen også være en betydelig afledt positiv effekt for Bornholm - bl.a. indenfor byggebranchen - og ved indvielsen af Historama i 2015, vil der desuden være skabt 9-10 nye bornholmske arbejdspladser.

Ønskes flere informationer henvises til vedlagte projektbeskrivelse eller kontakt til en af undertegnede. Mads Krage svarer gerne på spørgsmål vedrørende projektets betydning for Bornholms turisme, og Niller svarer gerne på spørgsmål vedr. projektets indhold.

Niels Erik Rasmussen
Direktør, BornholmsMiddelaldercenter
Tlf.: 56 49 83 19 / 26 17 83 19

Frisko Is Depot Bornholm

Finlandsvej 7
3700 Rønne
Tlf. 56447007

Slaget ved Grunwald 1410

Af Niels Chresten Andersen

En delegation fra Bornholm deltog i markeringen af 600 års jubilæet for et af middelalderens største slag, der fandt sted i Grunwald i det nordøstlige Polen. En markering overværet af omkring 180.000 tilskuere, og med deltagelse af mindst 2.500 riddere og andre statister fra mange forskellige lande verden over.

Varmen var ulidelig denne morgen den 15. juli 1410 for de omkring 20-25.000 Tyske Riddere, der havde gjort opstilling på åben mark, klar til det altafgørende slag mod den fælles polsk-litauiske hær.

Natten forinden havde budt på et forfærdeligt uvejr med lyn, torden, orkanagtige vindstød og regn. Toppene af deres telte var fløjet af og søvn var det stort set ikke blevet til.

Chris: Et lille billede af hvor meget 180.000 mennesker fylder

Klokken var omkring 9 og solen bagte fra en klar himmel. Sveden drev fra ansigter, armhuler – ja, hele kroppen var badet i sved under de tunge rustninger.

Uroen og frustrationerne bredte sig så meget, at De Tyske Ridders

T. Popiel & Z. Rozwadowski: Slaget ved Grunwald (org: Panorama bitwy pod Grunwaldem), 1910

Chris: Styrkerne samles

stormester, Ulrich von Jungingen, mistede tålmodigheden. To riddere blev sendt af sted til modpartens rækker, de 25-30.000 riddere og bondsoldater opstillet i skovbrynet nogle hundrede meter derfra.

De to riddere medbragte to sværd og et budskab til den litauisk-fødte polske Kong Jagiello (udtales: Jagjevjo).

Sværdene var en ”gave” til kongen med en hentydning til at hans nølen måske skyldtes mangel på våben. På stormesterens foranledning tilbød de to udsendinge, at De Tyske Riddere var villige til at rykke lidt tilbage, ifald kongen ønskede mere plads til sine styrker.

Provokationen lykkedes. Kort efter gav Kong Jagiello signalet til angreb. Et af middelalderens største slag var i gang.

Det har vi da aldrig hørt om...?

I skolens historietimer lærte vi fra 1300- og 1400-tallets Europa om Hundredårskrigen, Den sorte Død, Jeanne D’Arc, Valdemar Atterdag, Margrethe den 1., Kalmar-unionen med dens første leder, Kong Erik af Pommern, det osmanniske imperiums

erobring af Byzans (i dag: Istanbul) og fremmarch langt op i Europa.

Men vi lærte ikke noget om den begivenhed, der efterfølgende skulle vise sig at have endnu større rækkevidde for Europa-kortet, og for udviklingen indenfor handel, politik, kultur og religion i det nordlige Europa: Slaget den 15. juli 1410 i Grunwald, i det nordøstlige Polen og mindre end 400 km fra Bornholm.

Slaget ved Grunwald var kulminationen på næsten 200 års spændinger og krige i denne del af Europa.

Det begyndte med et korstog...

Efter de sidste mislykkede korstog til Det Hellige Land rykkede Den Tyske Ridder-orden for en kort periode til Venedig, inden de i 1226 af paven og den polske konge blev kaldet til et nyt korstog – denne gang mod de hedenske prusser-stammer i den nordøstlige del af Polen, og andre hedenske stammer i Baltikum.

Otte år tog det blot korsridderne at nedkæmpe prusserne, hvorfra navnet Preussen/Prøjsen kommer. Samtidig nedkæmpedes hedningerne i Livland (Letland), ligesom Estland blev købt af den økonomisk trængte danske Kong Valdemar Atterdag.

Efter 50 år havde ridderne sat sig på magten i hele den sydøstlige del af Øster-søen – fra det nordøstlige Polen og hele vejen op til og med Estland.

Sammen med lybækkerne og mecklenburgerne sørgede de for en perfekt grobund for det stadig mere magtfulde handelsforbund, Hansestæderne.

Optakten til slaget

Størst problemer havde ridderne med litauerne, med konstante krige i mere end 130 år.

1385 blev den litauiske storhertug Jagiello gift med den purunge polske dronning Jadwiga, der dog krævede, at han og litauerne lod sig kristne. Litauen blev den sidste europæiske nation, der overgik til kristendommen.

Med giftermålet blev Jagiello konge af Polen, og der blev indgået en såkaldt

”personalunion” mellem Polen og Litauen.

I maj-juni 1409 gjorde litauerne udfald mod De Tyske Riddere. Polen støttede Litauen og blev dermed draget ind i krigen i august 1409. Efter en række sammenstød blev der i oktober 1409 indgået en syv måneders våbenhvile, med mulighed for begge hære til at blive udrustet og trænet til et altafgørende slag.

Våbenhvilen ophørte 24. juni 1410, og de to hære havde flere træfninger, inden de tørnede sammen den 15. juli 1410 i Grunwald.

Slagets gang og resultat

Det var litauerne, støttet af russiske enheder fra Smolensk, der åbnede slaget på højre flanke.

Litauerne havde været stærkt utilfredse med den polske konges afventen med at indlede slaget. Ventetiden skyldtes i første omgang, at få alle enheder bragt på plads efter flere kilometers march til slagmarken. Dernæst insisterede den polske konge på at få afholdt en gudstjeneste inden slaget til stor irritation også for flere af hans egne folk.

Efter en times hårde kampe måtte de litauiske styrker vige for De Tyske Riddere. For flere enheders vedkom-

mende var der tale om regulær flugt, og de blev brutalt mejet ned af de forfølgende tyske riddere. Alene de russiske enheder formåede at holde stand.

De polske enheder var i intensiv kamp mod De Tyske Ridders øvrige enheder, der senere fik støtte fra de tilbagevendende riddere, efter forfølgelsen af litauerne.

Meget pegede nu på en endegyldig sejr til De Tyske Riddere, der godt nok var i undertal i forhold til de polsk-litauiske styrker, men langt bedre udrustet – støttet finansielt og med riddere fra 22 vesteuropæiske nationer, især tyske fyrste- og hertugdømmer.

Stormesteren Ulrich von Jungingen indsatte de sidste 16 af sine reserveenheder i den fejlagtige tro, at alle polsk-litauiske enheder var indsat. Han deltog selv i kampene, hvorimod den polske Kong Jagiello fulgte og ledte sine styrker fra en nærved liggende høj.

Dette overblik viste sig at blive en af flere afgørende faktorer for slagets resultat. Det viste sig nemlig, at Kong Jagiello havde flere enheder i reserve, som først nu blev sendt i kamp, samtidig med at de overlevende litauiske styrker vendte tilbage til kampen.

Resultatet blev en næsten total udslættelse af De Tyske Riddere, herunder

stormesteren Ulrich von Jungingen og næsten alle hans ledende mænd.

I alt 12-13.000 riddere og bondesoldater mistede livet i slaget, herunder 8.000 Tyske Riddere. 14.000 blev tilfangetaget, langt de fleste hurtigt frigivet igen kort efter slaget.

Følgerne af slaget

Med nederlaget og de efterfølgende fredsforhandlinger pålagdes De Tyske Riddere en enorm krigserstatning, der bevirkede, at deres magt langsomt og sikkert aftog.

I 1525 opløstes ordenen som følge af reformationen. Området blev luthersk, omdannedes til et sekulariseret hertugdømme under polsk overhøjhed. Senere tilbageførtes ordenen som en hospitalsorden under den romersk-katolske kirke og har i dag hovedsæde i Wien, Østrig.

Hansestædernes magt blev samtidig svækket, indtil forbundet helt ophørte i 1669.

Den polsk-litauiske union voksede til i 1500- og 1600-tallet at blive det største rige i Europa, beliggende fra Østersøen til Sortehavet. Det omfattede hele eller hovedparten af de nuværende lande Polen, Litauen, Letland, Hvide-

rusland, Ukraine og den russiske Kaliningrad-enklave.

Det var ikke mindst takket være den polske konge Jan Sobiesko III's indgriben, der i 1683 hindrede Osmanner-imperiets sidste forsøg på at indtage Wien. Herefter smuldrede Osmanner-riget for helt at ophøre med at eksistere i 1922.

I 1500-tallets reformation, modreformation og diverse bondeoprør var der i det meste af Europa ikke plads til religiøse minoriteter. Jøder og forskellige reformerte grupper søgte da til det fredelige Polen og Litauen, der på trods af tilhørsforholdet til den romersk-katolske kirke, viste stor tolerance og gæstfrihed.

Dette forklarer den store koncentration af jøder i netop Polen og Litauen, frem til 2. verdenskrig, hvor millioner af jøder blev udsat for nazisternes forbrydelser og udryddelse.

Grunwald-slagets betydning for den polske nationale identitet er uhyre stor, og markeringen af slagets 600 års jubilæum er i årets polske turistmarkedsføring alene overgået af komponisten Fryderyk Chopin's 200 års fødselsdag.

Den bornholmske delegation

Grunwald ligger i den nordøstpolske Warmia-Mazury region, som Bornholm har samarbejdet med siden 1999.

Den politiske leder af Warmia-Mazury regionen, Marshal Jacek Protas, havde indbudt borgmester Winni Grosbøll til at sende en bornholmsk delegation til den fire-dages markering af slaget. Bl.a. deltog BMCs Chris Humlebæk samt denne artikels forfatter, Niels Chresten Andersen.

Chris: Marskallens officielle velkomst til de inviterede samarbejdspartnere

Red.: Slaget ved Grunwald kaldes som regel "Slaget ved Tannenberg" i Danmark jf. Dansk Wikipedia.

Slagscenerne er fotograferet af den polske historiker Waldemar Kowalski

Nyt ordsprog på Centret:

Brændt kanonér lugter ilde!

Billeder fra middelaldermarkedet

Foto af Sukey Brown

Maskerne

Af Bjørn Ørding-Thomsen

Vi har alle set dem - og mon ikke vi alle har undret os over, hvordan det er muligt at fremstille disse pragtfulde masker i læder.

At maskerne var populære blandt aktørerne på markedet var tydeligt: næsten alle, der havde en underholdningsrolle, bar en grotesk maske.

Manden bag maskerne hedder Tom Michel, han er amerikaner men bor i Sverige - og forstår ganske meget dansk. Tom har en master-grad i 'Scene Design' fra University of Minnesota og har arbejdet med design i en årerække i New York City.

Jeg spurgte ham, hvordan man rent teknisk kunne fremstille maskerne og forventede at høre om udviklede teknikker og meget specialiseret læder. Men ifølge Tom kan man bruge de fleste slags (ikke for tykt) læder (selv bruger han oftest forskellige slags kohuder) - det gøres vådt, og så kan man 'bare' forme masken. Han indrømmede dog, at det kræver en god portion manuelt arbejde - og sikkert også nogle års praktisk erfaring.

Ideerne til maskerne får han fra billeder i gamle manuskripter helt tilbage fra det 1300-tallet. Maskerne har været brugt til fester og optog fra tidlig middelalder (eller før) og op i 1900-tallet. Ofte benyttede man dyremasker - og specielt hjortemasken var populær.

Vi er nok mange, der tror, at maskerne stammer fra de berømte karnevaller i Venezia - men det er forkert. Maskerne herfra er senere - og som regel lavet i papmaché. Lædermaskerne blev brugt mest i Spanien og Frankrig - men også i Danmark har masker været benyttet - f.eks. som tillæg ved klæde-

ud-hændelser (fastelavn, Lucia-optog mm.) helt op til Anden Verdenskrig.

Har du fået lyst til at eje en maske?
Priserne starter ved 150 kr og ligger typisk på 3-400 kr.

Billeder: Sukey Brown og Bjørn

Bjarno Kalf Hansen ApS
 3751 Østermarie - Tlf. 5647 0357
www.bjarno.dk - info@bjarno.dk

Kontor- & Datahuset på Bornholm
 Snellemark 45 - 3700 Rønne
 Telefon 56 95 12 69 - Telefax 56 95 69 50

Børn på markedet

Billeder: Bjørn

Stormandens hest

Af Bjørn Ørding-Thomsen

Stormanden lod nogle af sine heste vise frem under markedet. Det var Tania Mortensen fra Nordsjælland, der med assistance fra flere markedsdeltagere viste hestene og deres evner. Selv for en totalt uvidende redaktør var det et imponerende syn.

Tania red på den 8-årige hollandske Frieser, Catharina, både med og uden sadel (og da Tania optrådte som rideknægt, brugte hun ikke damesadel - se mere om denne nedenfor). Catharina har fået middelaldertræning og bliver derfor ikke skræmt af et trukket sværd.

Du kan se mere om Catharina på <http://www.taniamortensen.dk/> - og hvis du vil købe hende, er hun til salg

Billeder: Sukey Brown og Bjørn

Damesadel

Vi kom en dag til at diskutere, om kvinder brugte damesadel i middelalderen - og svaret fandt jeg hos Maria Gullestrup på damesaddel.dk (hvor ellers?):

Middelalderens kvinder red ofte, og der findes adskillige billeder af adelskvinder til hest i damesadel. Ofte red de på de rolige palfrey-ponyer, som med deres pasgang var behagelige at ride på. Sadelne var nærmest formet som en stol, hvor kvinderne sad sidelæns på hesten. Den sidelæns placering gjorde det næsten umuligt at styre hesten, hvilket bevirkede at kvinder i damesadel ofte blev trukket. Kvinderne bar ikke specielle ridedragter, men red i deres almindelige tøj. I starten red kvinderne mest sidelæns i langsomme ceremonielle processioner. Til jagter og som transport foretrak de fortsat at ride overskrævs. I midten af det 16 århundrede blev det dog fortsat mere uacceptabelt, at kvinder red overkrævs.

Wernher Von Teufen
Heidelberg
Universitätsbibliothek

Ildnat på Hammershus

Af Ole Boyer Pedersen

Under et besøg på kontoret i forbindelse med tilrettelæggelse af en firmaudflugt til Middelalder-centrets sidste markedsdag stødte jeg på Niller. Han spurgte, om jeg havde tænkt mig at besøge Ildnatten på Hammershus, der er et af de nye tiltag på dette års Middelaldermarked. Det havde jeg egentlig ikke tænkt mig, da jeg ellers ikke har været aktiv deltager i år på grund af arbejde, og det er jo meget sjovere at deltage end at se på, ved jeg godt. Men Niller snakkede for sagen, og hans begejstring er jo smittende, så min hustru og jeg kørte til ”Slottet” på en dejlig aften med stille og lunt vejr.

Der havde jo i week-enden været Fair Trade koncert i det samme område, så der var jo klargjort et stort parkeringsområde, som stille og roligt blev fyldt op med biler i god ro og orden. Forventningsfulde gæster, både yngre og ældre, myldrede frem mod græsplænen ved Bornholms frihedsstøtte. Vi fik lov at gå ind direkte og gik op på borgen, mens gæsterne blev samlet til en samlet indgang over broen. Det var tydeligt, at folk var veltilfredse med den dejlige aften, og man hyggede sig i grupper, mens man ventede på, at adgangen blev åbnet.

Da man så endeligt slap ind, gik turen op ad stien til hovedindgangen, og det tog sin gode, lange tid før alle 1500, man havde sat som maksimum, var kommet ind og var fordelt i 3 hold med en fanebærer og et par middelalderfolk som hjælpere. Vi gik med

hold 1, som startede med at vente på, at de andre hold var kommet på plads, og efter en halv times tid overværede vi et optrin med folk, der skulle forsvare borgen mod en landgang fra søen. Der blev skudt med Mørkø-bøsserne, og sværdene klang under bataljer med de indtrængende fjender. Om det var de gode eller de onde, der vandt var vist ikke så vigtigt.

Efter en omrokering var det musikalsk optræden på en scene med først en sækkepibespiller, og dernæst gav Kisser en heftig gang jødeharpe. Fed lyd der blev vel modtaget af det medlevende publikum. Dernæst blev der budt op til dans med vikingesmeden Jacob som forsanger i den vise, som mange genkender på omkvædet ”ud i brynjer alle”. Det er altid godt at høre Jacob synge med sin klare, kraftige stemme. Dernæst en lille del af det færøske: Sinclairs kvadet. Mange prøvede at finde ud af at danse kædedans,

men det lykkedes nu ikke for godt på grund af det ujævne terræn.

Så var der skift igen, og vi bevægede os hen til dammen, hvor nogle aktører fortvivlet prøvede at få gæsterne anbragt på en fornuftig måde i forhold til deres optræden. Det var en kamp, og det er bestemt ikke nemt at styre 500 mennesker til at sidde på en åben bakke, så de er til at til at nå med et skuespil. Det var et moralsk stykke, der mest henvendte sig til børnene, som blev medinddraget i forestillingen. Godt kæmpet af de gæve skuespillere, men det holdt ikke rigtig hele vejen. Der var enkelte, der drev ned mod scenen igen, hvor vi vidst, næste akt udspillede sig.

Scherbelhaufen er et rutineret band,

der spiller middelaldermusik, som vi kan li det med saft og kraft i tonerne. Det startede roligt og velovervejet med

Det startede roligt og velovervejet med et par ballader og lidt vokalnumre. Så pakkede gøglertruppen sine grejer ud og efter lidt akrobatik og menneskepyramider, blev der tændt ild. Et ildshow, som ikke er set bedre, tog fart og med middelalder-rocken fra Scherbelhaufen som medspiller, blev det bare vildere og vildere. Det er fantastisk, hvad de gøglerunger kan, når de rigtig ruller sig ud. Publikum var vildt begejstret, og der blev fyret romerlys af til at sætte en god baggrund i den efterhånden temmelig mørke aften. Der var flagermus i luften hele aftenen, og den specielle stemning kunne ikke blive mere intens.

Så startede fyrværkeriet, der var fokuseret omkring muren, hvor scenen var, og det blev en fed oplevelse. Når man troede, at nu kunne det ikke blive flottere, kom der en ny effekt, og det varede ved længe.

Så var festen forbi og da vi bevægede os ned ad vejen med middelalderfolk med fakler som lygtemænd hele vejen, blev vi endnu en god oplevelse rigere. Det så brandgodt ud - også nedfra - mens folk bevægede sig ud af området og væk. Det var en oplevelse,

der skal gentages, og det er allerede med i planlægningen af næste års middelaldermarked.

Dette var hele turen værd! Udtalte en familie fra Esbjerg til Bjørn. Så kan man vist ikke ønske mere ros.

Foto Chris

Nyt fra lavene

Skrædderlavet

Fra torsdag d. 16. september mødes skrædderlavet igen til vennekreds-aften. Som noget nyt vil skrædderlavet være repræsenteret ved alle vennekredsaftener hele året på nær helligdage, op til Jul og evt. når der er højsæson på Centeret.

I skrædderlavet aftaler vi i fællesskab, hvad vi arbejder med. Udover os

er der også folk fra bue- og smedelavet, så der foregår lidt af hvert samtidig med, at vi har det rigtig hyggeligt.

Alle er meget velkomne til at komme og være med.

Mange hilsner

Elaine Madorma Robinson

Kontaktperson for skrædderlavet

Tlf. 56441199 mobil: 28434442

Email: skraedderlavet@bmc-vennekreds.dk

Vennekredsen og lavene

Vennekredsen

Vennekredsen ved Bornholms Middelaldercenter er en meget uformel forning af middelalderinteresserede, der har en eller anden tilknytning til Bornholms Middelaldercenter

Som medlem af Vennekredsen får man:

- fri entre til Centret
- fri deltagelse i alle Vennekredsens aktiviteter året rundt
- Herolden tilsendes hvert kvartal
- og ikke mindst: mulighed for at være sammen med en masse herlige mennesker, der også er begejstrede for middelalderen.

Et årskontingent koster:

- Personligt medlemskab 150 kr.
- Familiemedlemskab (for familie-medlemmer på samme adresse) 300 kr.
- Firmamedlemskab 500 kr.

Centret fungerer som sekretariat for Vennekredsen, hvor primært Mie Hjort tager sig af os. Vennekredsens kontaktperson, Pia Girotti, vil ofte være på Centret om fredagen. Du kan kontakte Mie og Pia hver *fredag* på telefon 5649 8319 eller på mail:

mie@bornholmsmiddelaldercenter.dk
girotti@get2net.dk

Du kan se mere om Vennekredsen på nettet:

www.bmc-vennekreds.dk

Vennekredsens øverste myndighed er *styregruppen*, der er sammensat af repræsentanter fra Centret, lavene og redaktionen af Herolden og vores websted .

Lavene

I Vennekredsen er der oprettet en række interessegrupper, kaldet *lav*, hvor medlemmerne i fællesskab kan dyrke deres specifikke interesse. Lavene bestemmer selv deres aktiviteter, mødetider og mødested (men det er ofte torsdag aften kl. 19 på Rågelundsgård).

Lavene har en meget dynamisk tilværelse - nogle er meget aktive, andre kan køre på lavt blus i en periode for så enten at blive nedlagt eller genopstå med nye aktiviteter.

Du kan se mere om lavenes aktiviteter på Vennekredsens web-sted, hvor der bl.a. er en kalender over aktiviteter i Vennekredsen.

I sommerperioden, hvor Centret er åbent for besøgende, deltager mange af Vennekredsens medlemmer som frivillige aktører - nogle bemande Centrets aktiviteter (f.eks. buebanen) - andre deltager mere uformelt, f.eks. ved bare at være til stede i middelalderdragt.

I vinterhalvåret har vi travlt med at bringe vores udstyr i orden - f.eks. ved at sy middelalderdragt, lave sko, tasker og bæltter, støbe smykker og meget andet. Alt dette kan ske på Centret, hvor der er kursusweekender den første weekend i hver måned (november til maj), og hvor man kan få praktisk hjælp til sit arbejde.

Herudover er der foredrag og orienteringer - arrangeret af Centret eller lavene.

Vi har faktisk ret travlt om vinteren!

Indkaldelse til Stormøde

Af Styregruppen

Ved vennekredsens første stormøde i foråret, blev det besluttet at stormødet/års-mødet skulle være et årligt tilbagevendende arrangement.

Efterfølgende har Vennekredsens styregruppe fundet at, det bedste tidspunkt for dette møde er lige efter, der lukkes for sæsonen, så vi kan evaluere året der gik og tage stilling til prioriteringer for næste år.

•

Derfor indkaldes alle Vennekredsens medlemmer til stormøde:

Søndag d. 31. oktober 2010 kl. 10.00 – 14.00

(husk madpakker, BMC står for kaffen)

Dagsorden:

1. Oplæg fra styregruppen:

- ”Siden Sidst”, opfølgning på beslutningerne fra sidste stormøde.
- Forslag til aktiviteter i 2011.
- Vennekredsens økonomi.

2. Forslag fra medlemmerne.

3. BMC aktivitetsplan for 2011.

4. Diskussion og beslutninger.

5. Valg:

- Vennekredsens kontaktperson i Styregruppen er eneste person på valg.
(Forslag om at gøre valgperioden toårig.)
- Øvrige medlemmer i styregruppen vælges af og blandt medlemmerne i de forskellige lav og arbejdsgrupper.
- Vennekredsens repræsentant i BMCs bestyrelse vælges for en 2-årig periode, af styregruppen.

Forslag til emner som skal behandles på stormødet bedes sendt til styregruppen via hjemmesiden inden 15. september.